

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

ทองแก้ว วีระประจักษ์ และปิยะดา ทาสุนธุ์. กระบวนพยุหยาตรา : ประวัติและพระราชพิธี.

พลศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ. ฉลองพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชา ในมหามงคลสมัยรัชสมัยมั่งคลาภิเชก, 2 กรกฎาคม 2531.

กลาโหม, กระทรวง. วิวัฒนาการแห่งการทหารและสัตว์ราชในกองทัพไทยสมัยโบราณ, 2486.
2486.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์, พระ. ธรรมเนียมราชตระกูลในกรุงสยาม. พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงพระศพพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทรทิพยนิภา ๓ พระเมรุสุสานหลวง วัดเทพศิรินทราวาส, 5 กรกฎาคม 2501.

จรัล ตันมีสุข. สละหม้าไทย. ผลงานควบคุมการบรรเลง กองการสังคีต กรมศิลปากร.
ซูเรมาน เวศยาภรณ์. งานฉกฉกร 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2532.

อัญญาภัทร จันทวิช. พระราชพิธีบรมราชาภิเษก. กรมศิลปากรจัดพิมพ์เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชา เนื่องในมหาวโรกาสพระราชพิธีมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ, 5 ธันวาคม 2530.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้า กรมพระยา. ตำนานละครฮีเทนา. พระนคร: คลังวิทยา.

_____. "ตำรากระบวนเสด็จและกระบวนเทแต่โบราณ" ลัทธิธรรมเนียมต่าง ๆ เล่ม 1. ภาคที่ 10 พระนคร: คลังวิทยา, 2515.

_____. ตำราแบบธรรมเนียมในราชสำนักครั้งกรุงศรีอยุธยา กับพระวิจารณ์ของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ. สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทานในงานพระศพพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประภาพรรณพิไล ๓ พระเมรุที่ท้องสนามหลวง พ.ศ.2493 (กรมศิลปากรจัดพิมพ์).

คาวราชานุกาพ, สมเด็จพระยา. "ตำราแบบธรรมเนียมในราชสำนักครั้งกรุงศรีอยุธยา
แต่งครั้งกรุงธนบุรี" ลัทธิธรรมเนียมต่าง ๆ เล่ม 2 ภาคที่ 19. พระนคร: คลังวิทยา,
2515.

ท้าวธวัช บ.มาลากุล, ม.ร.ว. ประเพณีวังและเจ้า. พระนคร: โรงพิมพ์พระจันทร์,
2492.

_____. ราชูปโภคและเครื่องประกอบพระราชอิสริยยศพระมหากษัตริย์และพระราชฐาน.
พระนคร: กองวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ, 2504.
มจ.ปยุรังสิต รังสิต ได้จัดพิมพ์ขึ้นใหม่ในงานศพสมเด็จพระยาชัยนาทนเรนทร.
ธนิต อยู่โพธิ์. ศิลปการละคอนหรือคู่มือนาฏศิลป์ไทย. พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า
เฉลิมพลทิฆัมพร โปรดให้พิมพ์ในงานฉลองพระชนมายุ 6 รอบ วันที่ 29 เมษายน
พ.ศ.2516.

ธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัย. ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1 จุลศักราช 1166 พิมพ์ตามฉบับ
หลวงตรา 3 ดวง ประชุมหนังสือประกอบวิชาประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 1.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้ว, 2529.

นาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา. วิชากระบี่กระบอง. องค์การค้าของคุรุสภาพิมพ์เผยแพร่ใน
งานพระราชทานเพลิงศพ นายนาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา ม.ป.ช., ม.ว.ม., ท.จ.
ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส 21 มกราคม 2513.

นิพนธ์ สุขสวัสดิ์. วรรณคดีไทยเกี่ยวกับชนบทประเพณี. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พิชฌุโลก.

แน่นน้อย บัญจพวรรค์ และสมชาย ณ นครพนม. ศิลปะไม้แกะสลัก สุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เริงรมย์, 2535.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
อักษรเจริญทัศน์, 2525.

พิทยาลาภพพิทยากร, พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่น. ประวัติทำวอวอจันทร์. สำนักพิมพ์สมาคม
สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย จัดพิมพ์โดยเสด็จพระราชกุศลในงานทอดกฐิน
วัดวรจรยยาวาส, 31 ตุลาคม 2507.

พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, พระบาทสมเด็จพระ. รามเกียรติ์ เล่มที่ 2 พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1.

พระนคร: องค์การค้าคุรุสภา, 2507.

พุทธเลิศหล้านภาลัย, พระบาทสมเด็จพระ. เรื่องอู่เหินา, ฉบับหอสมุดแห่งชาติ พิมพ์ครั้งที่ 11.

พระนคร: สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร, 2514.

ไพฑูริย์ เข้มแข็ง. จารีตการฝึกหัดและการแสดงโขนของตัวพระราม. วิทยานิพนธ์หลักสูตร

ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชานาฏยศิลป์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

2537.

ยิ้ม ปัทมาภรณ์ และคนอื่น ๆ. งานพระเมรุมาศ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์. กองวรรณคดีและ

และประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร: กรุงเทพฯ, 2528.

สราชัย ทวีปแสนดี. เอกสารประกอบการสอนวิชากระบี่กระบอง. วิทยาลัยนาฏศิลป์

กรุงเทพ กองศิลปศึกษา กรมศิลปากร.

สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, เล่ม 6. พระนคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม,

2507-2508.

เสฐียรโกเศศ, ศาสตราจารย์ พระยาอนุมานราชธน. การศึกษาเรื่องประเพณีไทย.

พระนคร: ราชบัณฑิตยสถาน, 2505.

แสงสุรีย์ ลดาวัลย์, ม.ร.ว. กระบวนการพหุศาสตร์. คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีจัดพิมพ์ พ.ศ. 2525.

สำนักพระราชวัง. ตำนานพระโกศและทิวศพบรรดาศักดิ์ ระเบียบการศพและคำเดือน การ

ปฏิบัติราชการในราชสำนัก. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลตรี

หม่อมท้าววงศ์ถวัลย์ศักดิ์ (หม่อมราชวงศ์ เจริญลาภ ทวีวงศ์) บ.จ., ม.ป.ช.,

ม.ว.ม. ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส 23 กุมภาพันธ์ 2514.

อาภรณ์ และจาดรงค์ มนตรีศาสตร์. วิชาชุดครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

นาฏศิลป์. กรุงเทพฯ: องค์การค้าคุรุสภา, 2517.

อารดา สุมิตร. ละครในของหลวงในสมัยรัชกาลที่ 2. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาอักษรศาสตร

มหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.

รายนามสัมภาษณ์

1. นางเจलय สุขวานิช ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์
กรุงเทพ สัมภาษณ์ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2538
2. นางสาว จำเรียง พุทธประดับ ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์
กรุงเทพ สัมภาษณ์ 20 พฤษภาคม พ.ศ.2538
3. นายจรัส ตันมีสุข ผู้เชี่ยวชาญดนตรีไทย สถาบันนาฏดุริยางคศิลป์
กรมศิลปากร สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน พ.ศ.2538
4. นายปัญญา นิตยสุวรรณ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการละครและดนตรี
สัมภาษณ์ 17 กรกฎาคม พ.ศ.2538
5. นางสาว กรรณิกारी วีระทัย อาจารย์ 2 ระดับ 6 วิทยาลัยนาฏศิลป์กรุงเทพ
สัมภาษณ์ 8 กันยายน พ.ศ.2538
6. นายไพฑูรย์ เข้มแข็ง อาจารย์ 2 ระดับ 6 วิทยาลัยนาฏศิลป์กรุงเทพ
สัมภาษณ์ 10 กันยายน พ.ศ.2538
7. นางบงกช โพธิ์ทอง ผู้ชำนาญการพิเศษด้านนาฏศิลป์ไทย สัมภาษณ์
12, 17 กันยายน พ.ศ.2538
8. นายสุเทพ แก้วดวงใหญ่ นักวิชาการช่างศิลป์ สถาบันนาฏดุริยางคศิลป์
กรมศิลปากร สัมภาษณ์ 16 กันยายน พ.ศ.2538
9. นายอุดม อังสุธร อาจารย์ 3 ระดับ 8 วิทยาลัยนาฏศิลป์กรุงเทพ
สัมภาษณ์ 12-14 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2539
10. นางศิริวัฒน์ ดิษยนันท์ ผู้เชี่ยวชาญทางนาฏศิลป์ไทย สถาบันนาฏดุริยางคศิลป์
กรมศิลปากร สัมภาษณ์ 20, 22 กุมภาพันธ์
พ.ศ.2539
11. นายประเมษฐ์ ปุณณะชัย อาจารย์ 3 ระดับ 8 วิทยาลัยนาฏศิลป์กรุงเทพ
สัมภาษณ์ 20, 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2539
12. นางนพรัตน์ ทวีงในธรรม อาจารย์ 2 ระดับ 6 วิทยาลัยนาฏศิลป์กรุงเทพ
สัมภาษณ์ 10 มีนาคม พ.ศ.2539

13. นายสมศักดิ์ ทัดดี อาจารย์ 3 ระดับ 8 วิทยาลัยนาฏศิลป์กรุงเทพ
สัมภาษณ์ 12 มีนาคม พ.ศ.2539
14. นายทองศักดิ์ เมษะมาน ผู้กำกับการแสดงด้านการใช้อาวุธไทยโบราณ
สัมภาษณ์ 20 มีนาคม พ.ศ.2539
15. นางสาว เวณิกา บุนนาค อาจารย์ 3 ระดับ 8 วิทยาลัยนาฏศิลป์กรุงเทพ
สัมภาษณ์ 20 พฤษภาคม พ.ศ.2539
16. นายธงไชย โพธิ์อารมย์ ผู้อำนวยการพิเศษด้านนาฏศิลป์ไทย สัมภาษณ์
25 พฤษภาคม พ.ศ.2539
17. นางอิงอร ศรีสัตยบุศย์ ผู้อำนวยการพิเศษด้านนาฏศิลป์ไทย สัมภาษณ์
30 พฤษภาคม พ.ศ.2539

ผู้แสดงแบบถ่ายภาพ

1. นางสาว เวณิกา บุนนาค
2. นางสาว อัจฉรา สุภาไชยกิจ
3. นางนฤมล ชันสัมฤทธิ์
4. นางสาว อัจฉรา จันทิ
5. นางสาว ชวีญาจ คงถาวร
6. ศิลปินจากสถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ กรมศิลปากร
7. อาจารย์และนักเรียนจากวิทยาลัยนาฏศิลป์กรุงเทพ

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงชนิดของอุปกรณ์การแสดงละครเรื่องอิเหนา

ของกรมศิลปากร

20 ตอน

- ตอนที่ 1 ตอนประสันดาต่อนก
- ตอนที่ 2 ตอนครสาแบหลา
- ตอนที่ 3 ตอนจรกาทหลงรูปบุษบา
- ตอนที่ 4 ตอนอิเหนาหนีถึงจินตะทราวาตี (ว่าด้วยไพรัก)
- ตอนที่ 5 ตอนวิหยาสะกาทหลงรูป-ศึกกะหมังกุหนิง
- ตอนที่ 6 ตอนศึกกะหมังกุหนิง ชมศาล เล่นธาร ตัดดอกไม้ฉายกริช
- ตอนที่ 7 ตอนอิเหนาเข้าเฝ้าท้าวดาหาและบุษบาเทวีพระปฎิมา
- ตอนที่ 8 ตอนท้าวดาหาแก้บน-บุษบาเสี่ยงเทียน
- ตอนที่ 9 ตอนบุษบาชมศาล ตัดดอกไม้ ฉายกริช ท้าวดาหาบวงสรวง
- ตอนที่ 10 ตอนสังคามาระดาแต่งผ้า ถึงอิเหนาเผาเมือง
- ตอนที่ 11 ตอนอิเหนาจากผ้า-สมหอบ
- ตอนที่ 12 ตอนมลมหอบ
- ตอนที่ 13 ตอนอุฎการรณชนไก่
- ตอนที่ 14 ตอนอุฎการรณและบันทียีรับอุบะรัก
- ตอนที่ 15 ตอนอุฎการรณออกบวช
- ตอนที่ 16 ตอนย่าหั้นตามนกยูง-ลักพานางเกนหลง
- ตอนที่ 17 ตอนลักผิดตัว
- ตอนที่ 18 ตอนประสันดาเข็ดหนังและสีกฐี
- ตอนที่ 19 ตอนสียะตราพตี-บันทียีอาสา
- ตอนที่ 20 ตอนศึกสังคามาระดา-กุสุมาพบรัก

จากที่	สถานที่	เหตุการณ์	อุปกรณ์ตั้งอยู่กับที่				อุปกรณ์ประกอบเครื่องเล่น						หมายเหตุ					
			เสียง	หมอน	ราชา	พัด	แล้	พาทะ			อาวุธ							
10	ห้องพระโรงคานา	ข้าวคากายกษณาให้จรวก	/	/	/													สรุป 1. อุปกรณ์ตั้งอยู่กับที่ - เตียง - หมอนสามเหลี่ยม - ราชูบโคค - พัด - แล้ 2. อุปกรณ์ประกอบเครื่องเล่น เครื่องเล่น - พาทะ 1. มีแม่แรง 2. แล้

จากที่	สถานที่	เหตุการณ์	อุบการตั้งอยู่กับที่				อุบการประกอบารเคลื่อนพา							หมายเหตุ				
			เตียง หมอน	ราชา	จัด	แล้	พาหะ			อาวุธ								
																		3. ธง
																		4. กลด
																		- อาวุธ
																		1. กริช
																		2. กระบี่
																		3. ขวาน
																		3. เบ็ดเตล็ด
																		- เข็มขัด, เล้า

ตารางแสดงชนิดของอุปกรณ์การแสดงละคร เรื่อง อีเทมา

ดนตรีสำแบบทลา

จัดแสดงในวันที่ ———— ๗ ไร่ละครแห่งชาติ

ผู้กำกับ

เนื้อเรื่องตั้งแต่ ระชูปุศลิทนามานางครสาวอกมาสู้กับพญี่ จนถึงนางครสาวแบบทลา

จากที่	สถานที่	เหตุการณ์	อุปกรณ์ตั้งอยู่ที่				อุปกรณ์ประกอบการเล่นไหว							หมายเหตุ	
			เตียง	หมอน	ราชา	พัด	แล้	พาชนะ			อาวุธ				
								ม้า	แล้	ขอช้าง	ธง	กลด	กริช		กระบี่
1	จากลับถาวรระชูปุศลิทนา	ระชูปุศลิทนามานางครสาว	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	สรุป 1. อุปกรณ์ตั้งอยู่ที่ - เตียง - หมอนสามเหลี่ยม - ราชูปบด
2	ทุ่งเริงเขมาะราชี่	บันพี่วระชูปุศลิทนา	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	
3	จากพระแม่	นางครสาวแบบทลา	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	

ตารางแสดงชนิดของอุปกรณ์การแสดงละคร เรื่อง อิเหนา

คอนจรรยาหลวงรูปบุษบา

จัดแสดงวันที่ — — ณ โรงละครแห่งชาติ

ผู้กำกับ

เนื้อเรื่องตั้งแต่ ช่างเขียนเข้ามาถวายบุษบา ถึงจรรยาหลวงรูป

ฉากที่	สถานที่	เหตุการณ์	อุปกรณ์ตั้งอยู่กับที่				อุปกรณ์ประกอบการเล่นไหว						หมายเหตุ				
			เตียง	หมอน	ราวๆ	พัด	ไม้	พาหะ									
								ม้า	ล้อ	ช้าง	ธง	กลด		กริช	กระบี่	พอก	ขัด
1	ห้องพระโรงกรุง จจาก	ช่างเขียนเข้ามาถวายรูป	/	/	/	/											สรุป 1. อุปกรณ์ตั้งอยู่กับที่ - เตียง - หมอนสามเหลี่ยม - ราวบุษบา
2	ห้องบรรทม	จรรยาหลวงรูป (คลั่ง)	/	/	/	/											

ตารางแสดงชนิดของอุปกรณ์การแสดงละคร เรื่อง อิเหนา

ต่อเอีเหนาคงถึงจินตะหราวุดี (ว่าด้วยพริก)

จัดแสดงในวันที่ ———— ๓ ละครแห่งชาติ

เสรี หวังนธรรม ผู้กำกับ

เนื้อเรื่องตั้งแต่ อิเหนาจากนางจินตะหราและคางีถึงนาง

จากที่	สถานที่	เหตุการณ์	อุปกรณ์ตั้งอยู่ที่				อุปกรณ์ประกอบการเคลื่อนไหว						หมายเหตุ			
			เตียง	หมอน	วาทู	หัด	พาชนะ			อาวุธ						
							รด	มี	แล้	ขอ	ข้าง	ง		กลด	กริช	กระบี่
1	-	อิเหนาจากเมืองพันทยา	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	สรุป
2	พลับพลา	อิเหนาพักแรม	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	1. อุปกรณ์ตั้งอยู่ที่ - เตียง - หมอนสามเหลี่ยม - ราชูปโภค

ตารางแสดงชนิดของอุปกรณ์การแสดงละคร เรื่อง ยี่เพมา

คอนวิทยาสะภาหลวงรูป - ศึกกะหมิงกุหนิง

จัดแสดงในวันที่ 6 พฤษภาคม 2534 เวลา 14.00 น. ณ โรงละครแห่งชาติ

ปัญญา นิตยสุวรรณ ผู้กำกับ

ขอแจ้งแต่ องค์ปะตาระภาหลวงรูปว่าดูขบมาไว้กลางป่า ฝั่งเสร็จศึกกะหมิงกุหนิง

จากที่	สถานที่	เหตุการณ์	อุปกรณ์ตั้งอยู่ที่				อุปกรณ์ประกอบการเล่นไหว						หมายเหตุ												
			เตียง	หมอน	ราชา	พัด	แล้	พาหะ			อาวุธ														
								รถ	ม้า	แล้	ขอ	ข้าง		ธง	กลด	กริช	กระบี่	พอก	ขัด	ทวน					
1	เทพวิมาน	องค์ปะตาระภาหลวงรูปবাদ นางขบมาไว้กลางป่าและ สอวิทยาสะภาหลวงรูป กางทองสอวิทยาสะภา หัวกะหมิงกุหนิงส่งสำสมา ขนนางขบมา	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	หมายเหตุ	
2	-																								
3	ห้องพระโรงกรุง คธา		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	หมายเหตุ

รูปขบมาทรงเครื่อง

จากที่	สถานที่	เหตุการณ์	อุปกรณ์ตั้งอยู่กับที่				อุปกรณ์ประกอบเครื่องเคลื่อนที่						หมายเหตุ				
			เตียง	หมอน	ราชา	พัด	แล้	พาหะ			อาวุธ						
								ม้า	แล้	ช้าง	ธง	กลด		กริช	กระบี่	พอกขีด	ทวน
4	ห้องบรรณจินตะหรา	อิเหนาลานางไปช่วยดาหาร	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/				
5	-	อิเหนาตรวจผล	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/				
6	ห้องบรรณแก้ว กะหมิงฤทธิ์	ท้าวกะหมิงฤทธิ์ชวน 2 อนุชา และวิหยาสะภาสร้างน้ำ	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	เครื่องทรงพระสำอาง			
7	สนามรบ	อิเหนารบกะหมิงฤทธิ์	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	สรุป 1. อุปกรณ์ตั้งอยู่กับที่ - เตียง - หมอน - ราชาบุคคล 2. อุปกรณ์ประกอบเครื่องเคลื่อนที่			

ตารางแสดงชนิดของอุปกรณ์การแสดงละคร เรื่อง อิเหนา

ตอน อิเหนาเข้าเฝ้าท้าวดาหและบุษบาไหว้พระยาภิเษก

จัดแสดงวันที่ 31 ตุลาคม 2536 เวลา 10.00 น. ณ โรงละครแห่งชาติ

เสรี หวังงานธรรม ผู้กำกับ

เนื้อเรื่องตั้งแต่ อิเหนาได้ข่าวที่สงครามช่วยดาหารบทถึงเสร็จศึกกะหมังกุหนิง ถึงเข้าเฝ้าและบุษบาไหว้พระ

ฉากที่	สถานที่	เหตุการณ์	อุปกรณ์ตั้งอยู่ที่				อุปกรณ์ประกอบการเล่นหาว						หมายเหตุ		
			เตียง	หมอน	ราชา	พัด	แล้	พาหุ			อาวุธ				
								รถ	ม้า	แล้	ขอช้าง	ธง		กลด	กริช
1	หลังศาลอิเหนา	อิเหนาได้ข่าวที่สงครามจริง ชวนสังคามาระดาเข้าเฝ้า ท้าวดาห	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	สรุป 1. อุปกรณ์ตั้งอยู่ที่ - เตียง - หมอนสามเหลี่ยม - ราชนาค
2	ห้องพระโรงดาห	อิเหนาและสังคามาระดา เข้าเฝ้าท้าวดาหพบบุษบา	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	
3	วิหารพระยาภิเษก	บุษบาไหว้พระเสียดียง													

ตารางแสดงชนิดของอุปกรณ์การแสดงละคร เรื่อง อิเหนา

ตอน หัวคานาแก่น-บุษบาเลี้ยงเทียน

จัดแสดงในวันที่ 27 กันยายน 2535 เวลา 14.00 น. ณ โรงละครแห่งชาติ

ปัญญา นิตยสุวรรณ ผู้ทำบท

เนื้อเรื่องตั้งแต่ อิเหนาและสังคาระดาชวกันเฒเข้าเฝ้าหัวคานา ถึงสุหรานากง อิเหนา และจรงกา ราวบางสว่าง

ฉากที่	สถานที่	เหตุการณ์	อุปกรณ์ตั้งอยู่กับที่				อุปกรณ์ประกอบการเคลื่อนไหว						หมายเหตุ				
			เตียง	หมอน	วชิรา	พัด	พาชนะ										
							รถม้า	แล้	ขอช้าง	ธง	กลด	กริช		กระบี่	พอกขีด	ทวน	
1	ห้องบรรทมภายใน พลับพลา	อิเหนาชวนสังคามระดาไป เข้าเฝ้าหัวคานา	/	/	/	/											
2	ห้องพระโรงคานา	อิเหนาเข้าเฝ้าบุษบาและ จรงกา	/	/	/	/											
3	ป่าหน้าศาลเทพารักษ์	นางบุษบาให้นางกำลังพา คอกไม้															

จากที่	สถานที่	เหตุการณ์	อุปกรณ์ตั้งอยู่กับที่				อุปกรณ์ประกอบการเล่นไหว							หมายเหตุ							
			เตียง	หมอน	ราชา	พัด	แส้	พาชนะ							อาวุธ						
								รต	ผ้า	แส้	ขอ	ข้าง	ธง			กลด	กริช	กระบี่	พอก	ขัด	ทวน
4	-	อิเหนาช่วยนางขลุ่ยค่อมหา ดอกไม้														ดอกลาเจียก					
5	ป่าหน้าศาลเทพารักษ์	นางค่อมถวยดอกไม้ อิเหนาฉายกริช															ดอกลาเจียก				
6	ภยานวิหาร	บุษบาไหว้พระ เสี่ยงเทียน															เทียน				
7	ศาลเทพารักษ์	หัวดาตาท้ากัน สุหรานากง อิเหนา และจระกา ราว นางสว่าง	/	/	/												พานเครื่องโภชนาหาร สบู่				

- อุปกรณ์ตั้งอยู่กับที่
  - เตียง
  - หมอนสามเหลี่ยม
  - ราชูปโภค

ตารางแสดงชนิดของอุปกรณ์การแสดงละคร เรื่อง อีเหนา
 คอน ภูเขาสมศาล ตัดดอกไม้ ฉายฉวิษ ทำวดาหวางสว่าง
 จัดแสดงในวันที่ — ๕ ว่างละครแห่งชาติ

ท่านผู้หญิง แล้ว สนิทวงศ์เสนี ผู้กำกับ

เนื้อเรื่องตั้งแต่ ภูเขาสมศาลถึงทำวดาหวางสว่าง และอีเหนาช่วยภูเขาเอีเหนาเข้าโปรดนิพนธ์

จากที่	สถานที่	เหตุการณ์	อุปกรณ์ตั้งอยู่กับที่			อุปกรณ์ประกอบการเล่นทิว						หมายเหตุ												
			เตียง	หมอน	ราวๆ	พัด	แส้	พาหะ			อาวุธ													
								รด	ม้า	แส้	ขอ		ข้าง	ธง	กลด	กรีช	กรีช	ทอก	ซัด	ทวน				
1	ศาลเทพารักษ์	ภูเขาสมศาลทำางกำแลบ หาดอกานี้ นางยุบลล้อมหลง ทาง																						
2	พลับพลาอีเหนา	อีเหนาชวนสังคามาระตา และพี่เลี้ยงนางสมศาล	/	/	/																			

จำกั	สถานที่	เหตุการณ์	อุปกรณ์ตั้งอยู่ที่				อุปกรณ์ประกอบการเคลื่อนไหว						หมายเหตุ						
			เตียง	หมอน	วาซ้า	พัด	แล้	พาชนะ			อาวุธ								
3	ป่า	อิเหนาพนางค์อมและตัด ดอกไม้สลักข้อความผากให้ บุชบา นางค์อมนำดอกไม้เจียนมา ถวายนางบุชบาและอิเหนา ฉวยกรีช																	ดอกไม้เจียก
4	ริมฝั่งน้ำ																		ดอกไม้เจียก
5	ศาลเทพารักษ์	หัวดาทนางสว่างสุหระ- นางง อิเหนา และจรงกา ราชวงสว่าง																	พานเครื่องโภชนาหาร
6	-	อิเหนาชวน 5 กษัตริย์เที่ยว ป่าใกล้อำศรมพระมุนีพบ ชวามะเดศห์และบุชบา																	กระบอง, พานน้ำ

จากที่	สถานที่	เหตุการณ์	จุดประสงค์ซึ่งอยู่ที่				จุดประสงค์ประกอบการศึกษาเคลื่อนไหว				หมายเหตุ												
			เคียง	หมอน	ราชา	พิศ	พาทะ	อาวธ	กรณะ	กริช		ทวน											
		สถานศึกษา วิทยาลัยการ อุบลราชธานีมหาวิทยาลัย																					
		อ.พนาลัยอ.พานพร้าว																					

สรุป

1. จุดประสงค์ซึ่งอยู่ที่

- เคียง

- หมอนสามเหลี่ยม

- ราชาบรรด

2. จุดประสงค์ประกอบการศึกษา

เคลื่อนไหว

- อาวธ

1. กริช

2. กรณะ

3. เบ็ดเตล็ด

- ดอกลาเจียก

จากที่	สถานที่	เหตุการณ์	อุบการณ่ตั้งอยู่กับท่				อุบการณ่ประกอบการเคล่ยนไหว						หมายเหตุ			
			เค่ยน	หมอน	วาชูว	หัก แล่	พาหะ			อาวธ						
4	พลัปกลางป่า	ลัองการวาระตาบรพม (บุหลันลอยล่อน) อึหนาเค่นทางไปชมถ้ำ อึหนาชมถ้ำ อึหนาลัักนางบุชบา อึหนาดั่นางบุชบา กองทัพรกาตามหาบุชบา จรกาตามมาที่พลัปลาพบ ลัองการวาระตา	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	
5	-		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	
6	ถ้ำทอง		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	
7	หน้าวังตาหา		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	
8	ถ้ำทอง		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	
9	-		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	
10	พลัปกลางป่า		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	

สรุป

1.อุบการณ่ตั้งอยู่กับท่

- เค่ยน

- หมอนสามล่ล่ยน

- วาชูว

ตารางแสดงชนิดของอุปกรณ์การแสดงละคร เรื่อง อิเหนา

ตอน อิเหนาจากป่า-ลมทอบ

จัดแสดงวันที่ 29 สิงหาคม 2536 เวลา 14.00 น. ณ โรงละครแห่งชาติ

บัญชา นิตยสุวรรณ ผู้กำกับ

เนื้อเรื่องตั้งแต่ อิเหนาลานางบุษยามาแก้สงสัย ถึงบินหนีและอุตการณเข้าเฝ้าท้าวกาหลง

จากที่	สถานที่	เหตุการณ์	อุปกรณ์ตั้งอยู่ที่				อุปกรณ์ประกอบการเล่นไหว						หมายเหตุ				
			เตียง	หมอน	ราชูฯ	พัด	พาหุชะ			อาวุธ							
							รด	ม้า	แส	ขอ	ข้าง	ธง		กลด	กรีช	กระเป๋	พอก
1	ป่าทอง	อิเหนาลานางบุษบา	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	ระแทะ
2	เทพวิมาน	ปะตวระกาพรากิ้ว	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	สรูป
3	อุทยานเชิงเขา	ลมทอบและปะตวระกาพรวา ปะตวาทพร															
4	ป่า	อุตการวณปะตวระมอดัน															
5	-	อิเหนาพานางวิยะดามาพบ บุษบาและทราวช้าวเวียง															

1. อุปกรณ์ตั้งอยู่ที่
- เตียง
- หมอนสามเหลี่ยม

จากที่	สถานที่	เหตุการณ์	อุปกรณ์ตั้งอยู่กับที่				อุปกรณ์ประกอบเครื่องเคลื่อนที่					หมายเหตุ		
			เตียง	หมอน	ราชา	พัด	แล้	พาหนะ					อาวุธ	
								รถ	ม้า	แล้	ขอช้าง			ธง
6	ห้องพระโรงกลาง	สมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระสังฆราช	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	<ul style="list-style-type: none"> - ราชูปโภค 2. อุปกรณ์ประกอบเครื่องเคลื่อนที่ เคลื่อนที่ - พาหนะ 1. รถ 2. แล้ 3. ขอช้าง 4. ธง 5. ระเบิด - อาวุธ 1. กรีช

จากที่	สถานที่	เหตุการณ์	อุปกรณ์ตั้งอยู่กับที่				อุปกรณ์ประกอบเครื่องเล่น						หมายเหตุ														
			เตียง	หมอน	วอช	พัด	พาทะ																				
							อาวช																				
							รถ	ม้า	แล้	ขอ	ข้าง	ธง		กลด	กริม	กระ	ปี	พอก	ชิด	ทวน							
4	-	อี	เท	มา	ลั	ก	น	าง	บุ	ษ	มา																
5	ป่า	ทอง	อี	เท	มา	ล	า	น	าง	บุ	ษ	มา	แ	ก													
6	-		สง	สัย																							
7	เท	พ	วิ	มา	น	อี	เท	มา	ท	ส	ว	ส	ะ	ต	า	ท	ม										
8	ดู	ช	ย	า	น	ปะ	ด	า	ระ	กา	ห	ร	า	ก	ว												
9	-		ล	ม	ท	อ																					
10	ป่า		ปะ	ด	า	ระ	กา	ห	ร	า	บ	ระ	ท	า	น	พ											
			บุ	ษ	า	บ	ล	อ	บ	เป็น	อ	ุ	ช	า	ก	ว											
			ว	ะ	ด	ู	บ	ระ	ม	อ	ด	ัน	รับ	อ	ุ	ช	า	ก	ว								
			เ	้า	เ	็	อ																				

ระแทะ .
 สรูป
 1. อุปกรณ์ตั้งอยู่กับที่
 - เตียง
 - หมอน
 - วอช

ตารางแสดงชนิดของอุปกรณ์การแสดงละคร เรื่อง อิเหนา

ตอน อุทยานรัตนโกสินทร์

จัดแสดงวันที่ 1 มีนาคม 2535 เวลา 10.00 น. ณ โรงละครแห่งชาติ

ปัญญา นิตยสุวรรณ์ ผู้กำกับ

เนื้อเรื่องตั้งแต่ อุทยานรัตนโกสินทร์ เข้าเฝ้าท้าวทาทอง จนเสร็จศึกจะมหารา กะบาทสัน และอุทยานรัตนโกสินทร์

จากที่	สถานที่	เหตุการณ์	อุปกรณ์ตั้งอยู่ที่			อุปกรณ์ประกอบการเคลื่อนไหว						หมายเหตุ												
			เตียง	หมอน	ราชา	พัด	แล้	พาชนะ																
								รถ	ม้า	แล้	ขอช้าง		ธง	กลด	กริช	กระบี่	พอกขัด	ทวน						
1	ท้องพระโรงเมือง กาหลัง	อุทยานรัตนโกสินทร์ กาหลัง	/	/	/																			
2	อุทยานเมืองกาหลัง	นางมะละการามาพบอุทยานรัตนโกสินทร์																						
3	ท้องพระโรงเมือง กาหลัง	บันทึยเข้าเฝ้าท้าวทาทอง	/	/	/																			
4		บันทึยชวนอุทยานรัตนโกสินทร์																						
5	สนามชนไก่(พลับพลา)	บันทึยและอุทยานรัตนโกสินทร์	/	/	/																			

จากที่	สถานที่	เหตุการณ์	อุบการที่ตั้งอยู่กับที่				อุบการที่ประกอบกรเคลื่อนไหว							หมายเหตุ						
			เตียง	หมอน	ราชา	พัด	พาหะ			อาวุธ										
							รถ	ม้า	แล้	ขอช้าง	ธง	กลด	กริช		กระบี่	หอก	ขัด	ทวน		
6	ท้องพระโรงเมือง กาหลัง	ทูตเมืองจะมามาหาสู่ขอ ราชธิดากาหลัง และขันหยี่ อุษากรรณาสา ขันหยี่, อุษากรรณาจพล ขันหยี่และอุษากรรณรบ ระชูจะมามาหาที่ระชูกะปา พตัน อุษากรรณาเอหนึ่ง	/	/	/															สรุป 1.อุบการที่ตั้งอยู่กับที่ - เตียง - หมอน - ราชูปภค 2.อุบการที่ประกอบกร เคลื่อนไหว - พาหะ 1. ม้า 2. แล้ 3. ธง 4. กลด
7	-							/	/	/										
8	สนามรบ							/	/											
9	-																			

ตารางแสดงชนิดของอุปกรณ์การแสดงละคร เรื่อง อีเหนา

ตอน อุทยานและบ้านผีรับอุบะรัก

จัดแสดงวันที่ - เวลา - ณ โรงละครแห่งชาติ

เสรี หวังจรรย์ธรรม ผู้กำกับ

เนื้อเรื่องตั้งแต่ อุทยานมหาปสาสน์รักของบัณฑิตที่นางสะภาวะหนึ่งหวัคถึง เห็นอุบะที่นางงำให้บัณฑิต

ฉากที่	สถานที่	เหตุการณ์	อุปกรณ์ตั้งอยู่กับที่				อุปกรณ์ประกอบการเคลื่อนไหว						หมายเหตุ		
			เตียง	หมอน	ราชา	พัด	ผ้า	พาชนะ			อาวุธ				
								ร่ม	ผ้า	ธง	กลด	กริช		กระบี่	หอก
1	-	อุทยานเดินเข้ามา เข้า ผ่านนางสะภาวะหนึ่งหวัค	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	สรุป 1. อุปกรณ์ตั้งอยู่กับที่ - เตียง - หมอน - ราชาบังค 2. อุปกรณ์ประกอบการ เคลื่อนไหว
2	ห้องบรรทมนางสะภา ระหนึ่งหวัค	อุทยานเอออ่านสาสน์รัก ของอีเหนา นางสะภาวะหนึ่งหวัคแต่ระ อุบะ 2 พวงให้บัณฑิตและ อุทยาน	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	

ตารางแสดงชนิดของอุปกรณ์การแสดงละคร เรื่อง อิเหนา

ตอน อุทยานรถออกบวช

จัดแสดงในวันที่ - เวลา - ณ รางละครแห่งชาติ

ปัญญา นิตยสุวรรณ ผู้กำกับ

เนื้อเรื่องตั้งแต่ อุทยานรถกลับพระมอตัน ถึงอุทยานรถและ 2 ที่เสี่ยงหน้าเขวราชเป็นเอหนึ่ง

จากที่	สถานที่	เหตุการณ์	อุปกรณ์ตั้งอยู่ที่				อุปกรณ์ประกอบการเล่นทว						หมายเหตุ					
			เตียง	หมอน	ราชา	พัด	พาทะ			อาวุธ								
							รถ	ม้า	แล้	ขอ	ข้าง	ธง		กลด	กริช	กระบี่	พอก	ขัด
1	ตำนันบ้านหยี	อุทยานรถกลับเมืองพระมอตัน	/	/	/												สรุป 1. อุปกรณ์ตั้งอยู่ที่	
2	-	ขบวนอุทยานรถกลับเมืองระหว่างทาง 2 ที่เสี่ยง																- เตียง - หมอน
3	อาคารกลางป่า	และหน้าแยกจากกองทัพอุทยานรถและ 2 ที่เสี่ยงออกบวช																- ราชูปโภค เครื่องทรงชุดบวช

ตารางแสดงชนิดของอุปกรณ์การแสดงละคร เรื่อง อีเหนา

ตอน ย่าหรีนตามมณญูง-ลักพานางเกนหลง

จัดแสดงในวันที่ 1 ธันวาคม 2534 เวลา 14.00 น. ณ โรงละครแห่งชาติ

บัญชา นิตยสุวรรณ ผู้กำกับ

เนื้อเรื่องตั้งแต่ องค์ปะตาระกาหราน่าทางย่าหรีนไปเมืองกาหลัง ถึงอีเหนากับย่าหรีนการชื้อลักพานางเกนหลง

ฉากที่	สถานที่	เหตุการณ์	อุปกรณ์ตั้งอยู่กับที่			อุปกรณ์ประกอบการเล่นไหว					หมายเหตุ		
			เตียง	หมอน	ราชา	พิค	แส้	พาหะ	อาวุธ	กระบี่		ทวน	
1	เทพวิมาน	ปะตาระกาหราชช่วยย่าหรีน	/	/	/								สรุป
2	-	ปะตาระกาหราชแปลงเป็น มณญูงสอให้ย่าหรีนตามมาถึง กาหลัง											1. อุปกรณ์ตั้งอยู่กับที่
3	ห้องพระโรงเมือง กาหลัง	ย่าหรีนเข้าเฝ้าทำกาหลัง พบบัณฑิต	/	/	/								- เตียง
4	ตำหนักบ้านสวน	ย่าหรีนพนนางเกนหลง											- หมอน
													- ราชนูปถัมภ์

จากที่	สถานที่	เหตุการณ์	อุปกรณ์ตั้งอยู่ที่				อุปกรณ์ประกอบเครื่องเคลื่อนไหว						หมายเหตุ				
			เตียง	หมอน	ราชา	พัด	พาหนะ		อาวุธ								
5	ตึกวิทยุ	สังฆกรรมศาลาพยาบาล พบกันที่ ๕ รั้วกับถนน พยาบาลชั้นล่างสังฆกรรมศาลา	/	/	/												2. อุปกรณ์ประกอบ เคลื่อนไหว
6	-	พบที่ตึกวิทยุ															- พาหนะ
7	อุทยานเมืองกาหลง	สังฆกรรมศาลาพยาบาล สังฆกรรมช่วยเหลือ ถนน															1. รถ
8	ตึกวิทยุ	สังฆกรรมศาลาพยาบาล	/	/	/												2. เสื้อ
9	-	อิเหนา สังฆกรรมศาลา ตรวจพล															3. ธง
10	ตึกวิทยุ	อิเหนาสังฆกรรมศาลา กาหลง	/	/	/												4. กลด
																	- อาวุธ
																	1. กริช

ตารางแสดงชนิดของอุปกรณ์การแสดงผลคร เรือง อีเพนา

ตอน ลักชนิดตัว

จัดแสดงในวันที่ 6 มีนาคม 2537 เวลา 16.30 น. ณ สังคีตศาลา

วันทสี่ ม่วงบุญ ผู้ทบาท

เนื้อเรื่องตั้งแต่ ท้าวมะงาดาสั่งให้นักโทษปลักตัวบ้นหยี่ ถึง 7 ที่เสียงมาท้าวย้าทวันกลับ

จากที่	สถานที่	เหตุการณ์	อุปกรณ์ตั้งอยู่กับที่				อุปกรณ์ประกอบการเคลื่อนไหว							หมายเหตุ											
			เตียง	หมอน	วาทา	พัด	แล้	พาชนะ			อาวุธ														
								รด	ม้า	แล้	ขอ	ข้าง	ธง		กลด	กริช	กระบี่	พอก	ขัด	ทวน					
1	ห้องพระโรงมะงาดา	ท้าวมะงาดาสั่ง 4 นักโทษ ปลักท้าวบ้นหยี่	/	/	/	/																			
2	-	4 นักโทษปลักท้าวย้าทวันมาจากกาหลัง																							
3	ห้องพระโรงมะงาดา	ท้าวมะงาดาสั่งให้ย้าทวันบ้นหยี่ ว่าจะเดนมตะวาทวันหลง รกยาทวัน	/	/	/	/																			

ตารางแสดงชนิดของอุปกรณ์การแสดงผลและครื่องมือ

คอน ปริมาณเข้าขีดหนึ่งและสี่กึ่ง

จัดแสดงในวันที่ 20 พฤษภาคม 2526 เวลา 13.00, 18.00 น. ณ โรงละครแห่งชาติ

คุณหญิง แล้ว สนิทวงศ์เสียม ผู้กำกับ

เนื้อเรื่องตั้งแต่ อิเหนาปลอมเป็นเทวดามาหลอกนางบุษบาเข้าเมืองถึงสี่กึ่ง

จากที่	สถานที่	เหตุการณ์	อุปกรณ์ตั้งอยู่กับที่				อุปกรณ์ประกอบการเล่นไหว						หมายเหตุ		
			เตียง	หมอน	ราวๆ	พัด	แล้	พาหะ			อาวุธ				
								รถม้า	แล้	ขอช้าง	ธง	กลด		กริช	กระบี่
1	ภูเ้าหนึ่ง	อิเหนาปลอมเป็นเทวดามาหลอกพาแถหนึ่งไปกาหลัง	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	สรุป . 1.อุปกรณ์ตั้งอยู่กับที่ - เตียง - หมอน - ราวๆ
2	ห้องบรรทม	อิเหนาพาแถหนึ่งมาพักผ่อนและแอบดูกริชของแถหนึ่ง	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2.อุปกรณ์ประกอบการเล่นไหว
3	นอกห้องบรรทม	ปริสนตาขีดหนึ่ง	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	
4	ห้องบรรทม	อิเหนาเข้าหาแถหนึ่งเพื่อให้บุษบาสี่กึ่ง	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	

ตารางแสดงนิคมของอุปกรณ์การแสดงละครเรื่องอิเหนา

คอน สยะตราพตี - บ้านยี่อาสา

จัดแสดงวันที่ 27 ธันวาคม 2535 เวลา 10.00 น. ณ โรงละครแห่งชาติ

ปัญญา นิตยสุวรรณ ผู้กำกับ

เนื้อเรื่องตั้งแต่ ปันหยี่ที่เอหนิงลาบวช ถึงระตุมะงาดาค่าพ่ายศึก

ฉากที่	สถานที่	เหตุการณ์	อุปกรณ์ตั้งอยู่ที่				อุปกรณ์ประกอบการเล่นนาหว						หมายเหตุ			
			เตียง	หมอน	ราชา	พัด	พาหะ									
							รถ	ม้า	แส้	ขอช้าง	ธง	กลด		กริช	กระบี่	พอกขีด
1	ห้องบรรทม	บันหยี่ที่เอหนิงสึกจากซีและ เปิดยาหรั้มกับ เกนหลงมาพบ บุษบา	/	/	/											สรุป 1. อุปกรณ์ตั้งอยู่ที่ - เตียง - หมอน - ราชนาหว 2. อุปกรณ์ประกอบการเล่น เคลื่อนนาหว
2	-	ผู้คุมเมืองมะงาดำแจ้งข่าว ยาหรั้มหายใบแก่เสนา	/	/	/											
3	ประสาธมะงาดำ	ระตุมะงาดำทราบข่าวการ หายใบของยาหรั้มและธิดา	/	/	/											

ตารางแสดงชนิดของอุปกรณ์การแสดงละครเรื่องอิเหนา

ตอน สักขามาระดา - ฤๅษีพรวัก

จัดแสดงวันที่ 27 ธันวาคม 2535 เวลา 14.00 น. ณ โรงละครแห่งชาติ

ปัญญา นิตยสุวรรณ ผู้กำกับ

เนื้อเรื่องตั้งแต่ ท้าวสาส์นและระตู 4 เมือง พร้อมภารกิจชิงบุตรธิดาศินจากพระมอตัน ถึงสงครามระดาได้นางกฤษมา

จากที่	สถานที่	เหตุการณ์	อุปกรณ์ตั้งอยู่ที่				อุปกรณ์ประกอบการเคลื่อนไหว						หมายเหตุ				
			เตียง	หมอน	วาทู	พัด	พานะ			อาวุธ							
							รอด	ม้า	แล้	ขอส้าง	ง	กลด		กริช	กระบี่	หอก	ขัด
1	ห้องพระโรงล่าสา	ท้าวสาส์นวิชา 5 ระตู เรื่องต่อสู้ชิงบุตรธิดาศิน จากพระมอตัน ระตูทั้ง 6 ตรวจพล	/	/	/	/											สรุป . 1. อุปกรณ์ตั้งอยู่ที่ - เตียง - หมอน - วาทูพานะ 2. อุปกรณ์ประกอบการ เคลื่อนไหว
2	-									/	/						
3	ห้องพระโรง พระมอตัน	ท้าวพระมอตันผู้ฆ่าศึกจึง แจ้งข่าวถึงขัณฑ์	/	/	/	/											
4	-	ชุดแจ้งข่าวการรบแก่ท้าวล่าสา															

ตารางสรุปการใช้อุปกรณ์การแสดงละคร เรื่องอีเหนาของกรมศิลปากร

ตอนที่	จำนวนฉาก	อุปกรณ์ตั้งอยู่กับที่				อุปกรณ์ประกอบการเล่นไหว											
		เตียง	หมอน	ราชา	พัด	แล้	พาหะ						อาวุธ				
							รถ	ม้า	แล้	ขอช้าง	ธง	กลด	กริช	กระบี่	ทอกซ์	ทวน	
1	10	5	5	5	1	3	-	2	1	1	1	1	1	-	1	-	1
2	3	2	2	2	-	2	-	1	-	2	-	2	1	-	1	-	1
3	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	2	1	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	7	4	4	4	-	3	1	2	1	2	1	2	1	1	1	1	1
6	4	-	-	-	-	1	-	2	1	2	-	3	1	1	-	1	1
7	3	2	2	2	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
8	7	3	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-
9	6	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-
10	10	6	6	6	1	4	1	-	4	-	2	-	-	-	-	-	-

ตอนที่	จำนวนฉาก	อุบการตั้งอยู่กับที่				อุบการขั้บระกอบการเคลื่อนไหว												
		เตียง	หมอน	ราชา	พิศ	แล้	พาทนะ				อาสุ							
							รก	ม้า	แล้	ซอข้าง	ธง	กลด	กริช	กระบี่	พอกซัด	ทวน		
11	6	3	3	3	-	2	1	1	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-
12	13	4	4	4	-	2	1	1	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-
13	9	4	4	4	-	-	1	1	-	1	1	1	-	-	-	1	-	1
14	3	2	2	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	3	1	1	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
16	10	5	5	5	-	-	2	2	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-
17	7	2	2	2	-	-	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
18	4	2	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	7	4	4	4	-	2	1	1	-	2	2	1	-	-	1	1	-	1
20	10	6	6	6	-	-	3	3	-	2	2	1	-	-	-	-	-	-
รวม	125	60	60	60	2	11	27	28	4	15	8	25	7	4	4	6		

วอานละคร

วอ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 เป็นคานาม หมายถึง ยานที่มีหลังคาเป็นรูปเรือ ใช้คนหาม

วอานละครมีลักษณะคล้ายกับพระวอสีวิกาภาณุจณ์ ที่ใช้ในกระบวนเชิดพระราชาสรีรางคารจากพระเมรุมาศไปสู่พระบรมมหาราชวัง งานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ในวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ.2539 แต่มีขนาดเล็กกว่ามาก สังเกตได้จากจำนวนคนหามสำหรับพระวอสีวิกาภาณุจณ์ใช้คนหามถึง 16 คน ส่วนวอานละครใช้คนหามเพียง 4 คนเท่านั้น

ลักษณะและขนาดของวอานละคร

วอานละครมีลักษณะเป็นรูปเรือใบฝรั่งทั้ง 4 ด้าน ทำด้วยไม้ มีเสา 4 ต้น โดยรอบของเรือด้านล่างจะมีไม้สลักเป็นลวดลายคล้ายลูกกรงสำหรับกันไม่ให้คนนั่งตก เว้นทางขึ้น-ลง ด้านข้างไว้ 1.6 ฟุต ทั้ง 2 ด้าน มีหลังคา 2 ชั้น ประดับด้วยข้อฟ้าที่บริเวณหน้าบันทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ปลายจันทันหน้าจั่ว (ชื่อตัวไม้อยู่ตรงชื่อ) ทั้ง 2 ชั้น ประดับด้วยหางหงส์ทั้งด้านหน้าและด้านหลังเช่นกัน ทำด้วยไม้ทาสีทอง ตัวหลังคาคาดด้วยผ้าตาดสีแดงเดินลายทอง ตัวเรือนทาสีแดงสลักลวดลายทาสีทอง มุมของวอทั้ง 4 เป็นเสาเรือนทาสีทองประดับด้วยผ้าม่านสีทองปล่อยชายลงมาที่พื้นวอรวบไว้ที่เสาทั้ง 4 ต้น เพื่อไม่ให้บังผู้แสดงที่นั่งอยู่ภายในวอ ด้านล่างของวอจะมีไม้คานทรงกลมยาว 11.1 ฟุต รองรับตัวเรือนตรงส่วนกลางของไม้คาน เหลือไม้คานไว้ด้านหน้าและหลังสำหรับคนถือหามเมื่อจะเคลื่อนที่ในการแสดง

วอานละครจะต้องมีอุปกรณ์อีกชนิดหนึ่งใช้คู่กัน คือ ที่ตั้งวอสำหรับรองรับน้ำหนักของวอเมื่อหยุดเคลื่อนที่

ขนาดของวอในละคร

ความสูงของวอ	5.11 ฟุต
ความกว้างของวอ	2.4 ฟุต
ความยาวของวอ	4.10 ฟุต
ความสูงเฉพาะตัวเรือน	3.9 ฟุต
ความสูงเฉพาะหลังคา	2.2 ฟุต
ความยาวของไม้คานด้านหน้า	3.3 ฟุต
ความยาวของไม้คานด้านหลัง	3 ฟุต
ความสูงของที่ตั้งวอ	1 ฟุต
ความยาวของที่ตั้งวอ	2.10 ฟุต

การใช้วอในละคร

วอในละครที่ใช้สำหรับตัวละครที่รับบทเป็นนางกษัตริย์นั่งราว 1 คน ใช้คนหาม 4 คน และคนถือที่ตั้งวออีก 2 คน มีลักษณะการใช้งานโดยพิจารณาเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. คนหาม
2. คนนั่ง

1. คนหาม คือ ผู้แสดงเป็นทหารมักใช้ผู้ชายแสดงเพื่อจะได้สามารถยกวอและผู้แสดงที่นั่งบนวอให้เคลื่อนที่ไปได้ มีวิธีปฏิบัติ 2 ลักษณะคือ

1.1 เมื่อวอหยุดอยู่กับที่เพื่อให้ผู้แสดงขึ้นหรือลงจากวอด้านหน้าเวที จะมีทหารถือที่ตั้งวอมาสอดไว้ใต้คาน โดยสอดคานลักษณะขวางคานทั้ง 2 ตรงมุมด้านหน้า 1 อัน และมุมด้านหลังอีก 1 อัน ที่ตั้งนี้จะช่วยย่นคนหามได้พักและวอจะถูกรางไว้อย่างมั่นคง เพื่อให้ผู้แสดงก้าวขึ้นหรือลงได้ถนัดมากขึ้น

1.2 เมื่อวอเคลื่อนที่หลังจากผู้แสดงขึ้นนั่งหรือลงจากวอเรียบร้อยแล้วก็ตาม คนหามจะต้องอยู่ด้านนอกของทั้ง 4 มุม และยกวอขึ้น ทหารอีก 2 คนจะดึงที่ตั้งวอออกไปถือไว้ทางด้านใน จากนั้นจึงเคลื่อนวอไปตามที่ต้องการ โดยทหารที่ถือที่ตั้งจะต้องเดินทางด้านในไปพร้อมกับวอตลอดเวลา

2. คนนั่ง คือ ผู้แสดงเป็นนางกษัตริย์หรือราชธิดา จะนั่งราบในลักษณะนั่งพับเพียบ-ข้างขวา หันหน้าไปทางผู้ชมแทนที่จะหันไปด้านหลังที่วอจะเคลื่อนที่ไป การนั่งในลักษณะนี้ต่างกับการประทับนั่งบนพระวอของเจ้านายตามราชประเพณี เนื่องจากตามลักษณะการนั่งของเจ้านายฝ่ายหญิงจะนั่งราบหันหน้าไปยังทิศที่จะเคลื่อนที่ไป กล่าวคือ หันหน้าไปตามกระบวน มิใช่หันข้างอย่างละคร ดังภาพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7 ประทับพระวอสีวิภาภาดูจันต์ เสด็จฯโดยกระบวนจากพระบรมมหาราชวังไปในการพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ รัชกาลที่ 6 ณ พระเมรุมาศ ท้องสนามหลวง (ยิ้ม บัณฑิตยกุล, 2528) เป็นต้น

เหตุผลที่ผู้แสดงนั่งบนวอด้วยการหันด้านข้างนั้น เพราะต้องการให้ผู้แสดงหันหน้าไปทางผู้ชมอย่างการนั่งราชรถ เพื่อผู้ชมจะสามารถมองเห็นการแสดงและผู้แสดงบนวอได้ชัดเจน ดังภาพการนั่งบนวอของผู้แสดงฝ่ายหญิง ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพการนั่งวอในละคร

ผู้แสดงตัวนางจะนั่งราบในลักษณะนั่งพับเพียบข้างขวา ส่วนมือจะทอดแขนเข้ากับพื้น หรือวางที่ตักหรือทาบก็ได้

ภาพจากงานพระบรมศพสมเด็จพระราชชนนี วันที่ 10 มีนาคม 2539 ณ ห้องสนามหลวง (เป็นการจัดภาพเพื่อถ่ายรูปไม่อยู่ในการแสดง)

การใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดงละครเรื่องอิเหนา จะใช้เมื่อตัวละครที่รับบทเป็นนาง กษัตริย์เดินทางในระยะใกล้ เช่น นางมาทยารัศมีและนางสะการะวาดี เสด็จมาหา นางจินตะหรา ที่ประสาธน์ นางจินตะหรา นางมาทยารัศมี และนางสะการะวาดี เสด็จไปชมสวนกับอิเหนา นางบุษบาและมะเดหรีเสด็จมาอุทยาน ฯ เป็นต้น แต่การใช้อุปกรณ์เหตุการณ์ดังกล่าว ปรากฏเฉพาะในบทพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องอิเหนาเท่านั้น สำหรับการแสดงละครเรื่องอิเหนาของกรมศิลปากร ทั้ง 20 ตอน ที่นำมาศึกษาเรื่องจารีตการใช้อุปกรณ์การแสดงละครเรื่องอิเหนาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ไม่ปรากฏว่าได้นำมาใช้ประกอบการแสดงเลย แม้แต่การนำเข้ามาช่วยในกระบวนแห่ (กระบวนแห่ในละครนิยมมาใช้แต่ราชรถเข้าร่วมในกระบวนแห่เท่านั้น) นายอุดม อังศุธร ได้ให้ความเห็นว่าราชรถในละครสมมติให้เทียมด้วยม้าในการเคลื่อนย้าย แต่อุปกรณ์กำหนดค่าใช้จ่ายคนหาม ดังนั้นการที่จะใช้พาหนะ 2 ประการนี้เข้าร่วมกระบวนเดียวกัน ย่อมผิดไปจากตอนเป็นจริงตามธรรมชาติเพราะจะไม่สามารถรักษาการเคลื่อนที่ในลักษณะกระบวนแห่ได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิธีใช้กระบี่โดยทั่วไป

นอกจากการนำวิธีถือ วิธีจับกระบี่ ทั้งแบบที่ 1 และแบบที่ 2 มาประยุกต์ใช้เป็นการทำกระบี่และทำรบด้วยกระบี่ ด้วยการเลียนแบบท่าของกระบี่กระบอง และประดิษฐ์ขึ้นใหม่ก็ตาม ยังมีท่าการใช้กระบี่โดยทั่วไป ซึ่งอาจไม่พบในการแสดงละครเรื่องอิเหนา แต่อาจพบได้ในการแสดงละครประเภทอื่นและเรื่องอื่น ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นละครแนวพันทาง ท่าการใช้กระบี่โดยทั่วไปเหล่านั้น ได้แก่

1. ท่าฟันด้วยกระบี่ ผู้แสดงจะถือกระบี่ด้วยวิธีที่ 1 หรือ 2 ก็ได้ หงายมือในระดับเอว หักข้อมือขึ้น ลักษณะของกระบี่จะอยู่แนวเฉียง ใช้ในการต่อสู้จริง นายธงไชย โพธิ์ยามย์ กล่าวว่า ไม่มีที่ใช้ในละครโดยเฉพาะเรื่องอิเหนา

ภาพแสดงการฟันด้วยกระบี่โดยทั่วไป ในลักษณะฟันต่ำ

2. ทำซัดกระบี่ นักกระบี่มาถือไว้แนบลำตัวด้านข้างขวา ทั้งแขนขวาและข้างตัว เช่นกัน ถือด้ามกระบี่ด้วยการใช้นิ้วทั้ง 4 เรียงชิดกันอยู่ด้านหน้า คีบด้ามกระบี่ไว้ด้วยนิ้วหัวแม่มือ ปล่อยให้ปลายกระบี่สอดเข้ารักแร้ไปข้างหลัง ทำนี้ไม่มีที่ใช้นะคร เนื่องจากกระบี่เป็นอาวุธของเจ้านาย ที่จะใช้รบ ดังนั้นการยืนซัดกระบี่เช่นนี้จะไม่ใช่ เพราะเป็นการยืนของทหาร นายธงไชย โพรยารมย์ กล่าวว่า ทำซัดกระบี่ของละครประเภทอื่น ๆ มีแต่นักกระบี่มาพาดไว้ด้านหน้าประมาณต้นแขนขวา เช่นเดียวกับการถือทวน และใช้เมื่อตัวละครยืนหรือขี่ม้าเท่านั้น ดังภาพ

ภาพแสดงการยืนถือกระบี่โดยการซัดกระบี่ไว้ด้านหลัง

3. การถือกระบี่เอาคมเข้าหาตัว ผู้แสดงจะถือกระบี่ด้วยวิธีที่ 1 ด้วยมือขวา ยกแขนขึ้นด้านหน้าระดับอก หักข้อมือเข้าให้ด้านคมของกระบี่เข้าหาตัว ปลายกระบี่อยู่ด้านหลังมือซ้ายตั้งวงสูง ลักษณะการจับอาวุธกระบี่เช่นนี้ นายธงไชย โพธิ์อารมย์ กล่าวว่า ไม่มีที่ซ้ำในละครเช่นกัน เพราะการถือกระบี่ในละครต้องถือให้คมอยู่นอกตัวทั้งหมด การจับเช่นนี้เรียกว่า "กระบี่วัด" หมายถึง การเล่นกระบี่กระบองโดยทั่วไป ดังภาพ

ภาพแสดงการถือกระบี่เอาคมเข้าหาตัว

4. การพินด้านหน้า ผู้แสดงถือกระบี่ด้วยวิธีที่ 2 แล้วยกขึ้นเหนือไหล่ข้างซ้ายของผู้แสดงด้วยมือขวา เมื่อจะพินให้พินลงมานแนวเฉียง ลักษณะการพินด้านหน้าเช่นนี้ เป็นการพินแบบตะแคงหรือแบบเฉียง ซึ่งอาจใช้ในละครได้ถ้าพินแนวเฉียง แต่ให้พินต่ำ ไม่สูง ดังภาพ

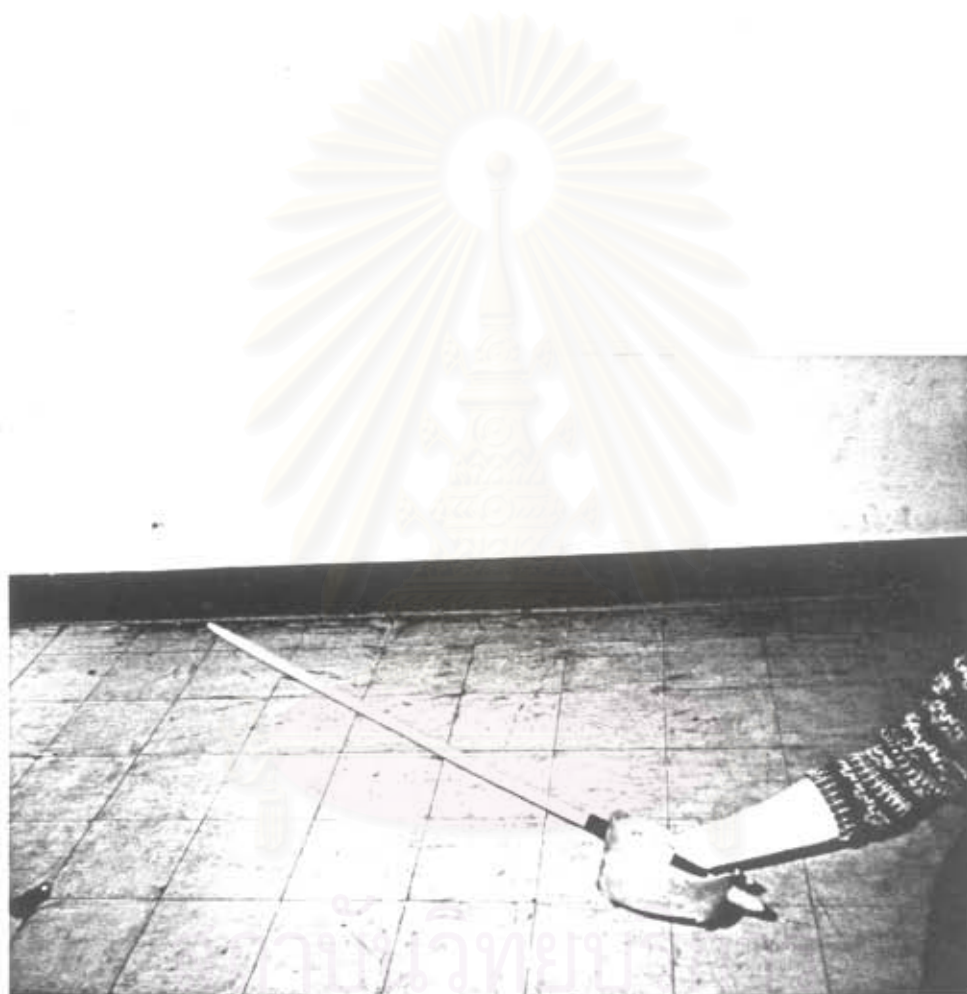
ภาพแสดงการพินด้านหน้า เป็นการพินสูงโดยมีคอเป็นเป้าหมายหรือพินสะพายแล่ง

5. การพันตรงด้านหน้า ด้วยการที่ผู้แสดงถือกระบี่ด้วยวิธีที่ 1 แล้วยกขึ้นด้านหน้า
 ในลักษณะเงื่อ แล้วพันลงมาตรง ๆ โดยการคว่ำมือ การพันตรงด้านหน้าเช่นนี้ นายธงไชย
 โพธิ์อารมย์ กล่าวว่า การพันตรงจะไม่ใช้ในละคร ส่วนการพันในละครจะใช้การพันด้านข้างตัว
 ซึ่งจะมีทั้งพันด้านบนและพันด้านล่าง การพันตรงด้านหน้าดังกล่าวจะเห็นได้จากภาพดังนี้

ภาพแสดงการพันด้วยกระบี่แบบตรงด้านหน้า

6. การถือกระบี่หงายมือ งอแขน ผู้แสดงจะถือกระบี่มือขวาด้วยวิธีที่ 1 หงายมือ งอแขน ปลายกระบี่จะอยู่ในลักษณะเฉียงออกจากลำตัว ใช้ในการไหว้ครูกระบี่กระบองไม่มีที่ใช้ใน ละครอื่นเช่นกัน นอกจากจะเป็นการถือกระบี่เพื่อเงี้ยวจะฟันด้วยการหงายมือเท่านั้น ดังภาพ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพแสดงการถือกระบี่หงายมือ งอแขน เป็นเพียงท่าประกอบในละครเมื่อจะฟันด้วย
วิธีหงายมือเท่านั้น

ประวัติผู้เขียน

นางสุภาวดี โพธิเวชกุล เกิดวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ.2500 ที่แขวงบางอ้อ เขต
จอมทอง กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีศึกษาศาสตร์บัณฑิต (นาฏศิลป์ไทย) คณะ
นาฏศิลป์และดุริยางค์ สถาบันเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา (สถาบันเทคนิคราชมณฑลในปัจจุบัน) ใน
ปีการศึกษา 2521 เข้าศึกษาต่อหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.
2537 ปัจจุบันรับราชการที่วิทยาลัยครูนาฏศิลป์กรุงเทพ สถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ กรมศิลปากร
ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 6

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย